'SOSYAL BİLGİLER ÜNİTESİ' KAVRAMI ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Doç. Dr., Bahri ATA
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi

Giriş

Sosyal bilgiler dersinin ne olduğa ilişkin pek çok tanım bulunmaktadır. Bunlar arasında 1940'lı yıllarda Edgar Bruce Wesley'in (1891-1980) sosyal bilgileri "sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şeklidir." (Akt. Öztürk, 2007:23) tanımı, bu dersin içeriğinin ne olması gerektiğine ilişkin üniversiter bir anlayışı da yansıtması açısından ayrı önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler pedagojik amaçlarla icat edilmiş bir ders (course) olmakla birlikte, üniversite düzeyinde bu branşın öğretmeninin yetiştirilmesinde sosyal bilimler disiplinlerinin öğretimine dayanmak zorundayız. Bunun yanısıra sosyal bilgiler öğretmen adayının bu disiplinler arasında ilişkiler kurma becerisi de geliştirilmelidir.

Hemen hemen her sosyal bilgiler eğitimcisi, sosyal bilgilerin demokratik vatandaş ve iyi vatandaş yetiştirme gibi çağdaş amaçları ve bu vatandaşta olması gereken temel değer ve beceri konusunda benzer fikirlere sahiptir. Bildiğiniz gibi amaçlar, değerler ve beceriler bir kez belirlendikten sonra bir içerik alanı ve bunların sınıflara göre dağılımı gerekmektedir. Sosyal Bilgiler eğitimcileri program geliştirme uzmanları ile çalışırken er ya da geç bir tür içerik konusunda anlaşmaya varmak zorundadır. Üniversitede sosyal bilgiler öğretmenliği programlarına çekirdek disiplinlerle ilgili dersler konarak bu mesele çözülebilir. Ancak ilköğretim aşamasında çözüm o kadar basit olmayıp, içeriğin yansıtılacağı ünitelerin belirlenmesi sorunu ile karşı karşıyayız. Sosyal bilgiler ünitesi kavramını daha detaylı ele almadan önce ünite kavramı üzerinde durmakta yarar vardır.

Ünite nedir?

Ünite, gerçek anlamda 1930'lu yıllarda ABD'de yaygınlaşmaya başlayan bir öğretimi planlama biçimidir. Ünite, öğretim konusunun küçük parçalara ayrılarak, öğretilmesini kolaylaştırdığı için bu kavrama davranışçı eğitimciler de oldukça rağbet etmiştir.

Bazı eğitim tarihçileri ünitenin mucidi olarak Alman pedagog J. F. Herbart'ı kabul etmektedir. Herbart'ın çekirdek disiplinleri ilişkilendirme düşüncesi, Amerika'da bir eğitim birimi olarak "ünite" kavramının çıkmasına yol açtı (Butts ve Cremin, 1956: 381; Naylor ve Diem, 1987:100). Herbart'ın çocuktaki çok yönlü ilginin geliştirilmesi anlayışı ünite fikrinin ve İlerlemeci felsefe de çocuğun bugünkü hayatı, ihtiyaçları ve ilgileri proje fikrinin doğmasına yol açmıştır. Aşağıda ünite ve projenin ne olduğu daha detaylı olarak tartışılacaktır.

Carter V. Good, Eğitim Sözlüğü'nde (1945), üniteyi şöyle tanımlıyordu: " ünite, bir merkezi tema, problem ya da amaç etrafında öğretmenin kılavuzluğunda ve bir grup öğrencinin işbirliği yaparak geliştirdiği öğrenme etkinliklerinin, yaşantılarının, öğrenme biçimlerinin düzenlenmesidir" (Akt. Ragan, McAulay, 1964: 193).

Tyler (1969:99) öğrenme yaşantılarını düzenlemenin en alt seviyesinde üç tür yapıdan söz etmektedir. Bunlar; ders (lesson), konu (topic) ve ünitedir. Dersi bir iki saatte işlenen bir yapı, konuyu, birkaç gün süren bir yapı, üniteyi ise bir kaç haftayı kapsayan yaşantıları içeren, problemler ya da öğrenci amaçları etrafında düzenlenen yapı olarak tanımlamaktadır.

Ragan ve McAulay(1964:194-198) ünite öğretiminin, problem çözme yaklaşımını kullandığı, çocukların okul yaşantılarında birlik sağladığı, anlamlı durumlarda becerileri kullanma fırsatı sağladığı, kolayca toplumun ihtiyacına uygunlaştırılabildiği, öğretmenin öğrencinin bireysel farklılıklarını gözlemleyebildiği, öğrencilerin sorumluluklarını ve başkalarına saygıyı geliştirme fırsatı sağlayabildiği gibi avantajlarını sıralamaktadırlar. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere ABD'de Herbart'ın disiplinleri ilişkilendiren, ancak katı ve statik bir öğretim paketi olarak ünite anlayışı çok büyük bir değişikliğe uğramıştır.

Ünite ve ünite çalışmalarının ülkemize gelişi 1962'de yapımına başlanılan yeni ilkokul programı taslağı ile olmuştur. Karagöz ve Green (1965:33), üniteyi, "önceden kararlaştırılmış belirli amaçlara ulaşmak için yapılan plan ve bu planın uygulanışı ile ilgili çeşitli etkinlikler" olarak tanımlamaktadır. Ünitenin problem çözme yönetimiyle ve sınıfta kümeler oluşturularak işlenmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Özçelik (1992:67) de "öğretme-öğrenme etkinliklerinden birkaç ders saati içinde gerçekleştirilebilecek ve gerçekleştirildikleri zaman dersin özel hedefleri doğrultusunda belirli bir ilerleme sağlamış olacak her bölümün bir ünite" olduğunu belirtmektedir.

Sosyal Bilgiler Program Geliştirme Yaklaşımları

Program geliştirme tarihine baktığımızda program geliştirme uzmanlarının tematik, beceri-temelli, konu temelli, kazanım-temelli, büyük fikirlere, anahtar kavramlara ve genellemelere dayalı, problem temelli pek çok çeşitli öğretim program çeşitlerinden söz ettiğini görmekteyiz. 1971'de Taba ve diğerleri, sosyal bilimlerden 11 anahtar kavram (nedensellik, çatışma, işbirliği, kültürel değişim, farklılıklar, karşılıklı bağımlılık, değişiklik, iktidar, sosyal kontrol, gelenek ve değerler) seçerek, ilgili genellemeleri ve geleneksel program içeriğini kullanarak, farklı bir sosyal bilgiler programı geliştirdiler (Banks ve Banks, 1999:43).

Ornstein ve Hunkins (2004:240) dikey ve yatay iki tür program tasarımından söz etmektedir. Tarih, antropoloji ve sosyoloji gibi ayrı disiplinlerin konularını bir ders içeriği şeklinde düzenleme, yatay bir düzenlemedir. Dikey düzenlemeye aile ünitesini 1. sınıfta işlerken, toplum ünitesini 2. sınıfta işlemeyi örnek olarak vermektedirler. Ornstein ve Hunkins'a göre (2004:249) sosyal bilgiler, geniş alanlar türü (broad fields design) ya da disiplinlerarası (interdisiplinary) bir program tasarımıdır. Ancak bu disiplinler arasında kronolojik bir ardıllık gerektiren tarih konularının diğer disiplinlerle kaynaştırılması zor görülmektedir. O yüzdendir ki, bazı eğitim bilimciler, tarihi, sosyal bilgiler programının bel kemiği olarak kabul edip, tarih üstüne diğer çekirdek disiplinleri ekledikleri tarih ağırlıklı sosyal bilgiler program tasarımları ortaya çıkarmışlardır.

Buraya kadar söylediklerimiz genel olarak sosyal bilgiler programı yapısı ile ilgiydi. Şimdi ise sosyal bilgiler üniteleri kaç tür tasarlanabilir? sorusuna yanıt aramaya çalışalım.

Sosyal bilgiler üniteleri *disiplinlerarası yaklaşıma (interdisiplinary approaches)* göre geliştirilebilir(Michaelis ve Garcia, 1996: 10). Banks ve Banks'a (1999: 46) göre bütün sosyal bilgiler üniteleri disiplinlerarası olmalıdır. Bildiğiniz gibi bu yaklaşıma göre hazırlanmış bir ünitede çekirdek disiplinleri birbirinden ayırmak zordur. "Yakın Çevremiz", "İlimiz", "Bölgemiz" gibi üniteler buna bir örnektir. Eğer, sosyal bilgilerin; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin ötesinde, sosyoloji, tarih, coğrafya, ekonomi, felsefe, antropoloji, siyaset bilimi, antropoloji gibi çekirdek disiplinlerden oluştuğunu kabul ediyorsak, ünitelerimizde bu mantığı yansıtmalıdır. Doğanay ve Karakuş'un (2003: 1) belirttiği gibi sosyal bilgilerin bilgi kaynaklarının bu kadar geniş olması bu dersin içerik seçimini ve düzenlenmesini güçleştirmektedir. Bir ilköğretim öğrencisini bu çekirdek disiplinlerin mantığı, temel kavramları, olgu ve genellemeleri ile asgari düzeyde nasıl karşılaştıracağız? Üniteleri nasıl tasarlayacağız? Her bir ünitede bir çekirdek disiplin baskın mı

olacak? Yoksa hepsinin ya da bir ikisinin toplulaştırıldığı üniteler mi? tasarlayacağız. Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı olarak bir program geliştirmek istediğimizde yukarıda gibi sorulara yanıtlar bulmak zorundayız. Banks ve Banks'a (1999:46) göre disiplinlerarası ünite oluşturmanın tek yolu, ünite planlamanın başında birkaç çekirdek disiplinden seçilmiş kavramı bir araya getirmektir. Kazanımlardan yola çıkarak, öncelikle her bir çekirdek disiplin için o disiplinin uzmanları tarafından temel eğitimde verilmesi gereken kazanımlar belirlenmelidir. Benimsenmiş olan bu kazanımlardan ilgili olanlar bir ünite başlığı altında toplulaştırılabilir. Ancak ilgili literatüre baktığımızda kaynaştırılmış üniteler olabilmekte iken, bir disiplinin baskın olduğu ünitelerin var olduğunu görmekteyiz. Sosyal bilgiler ünitelerini 4. ve 5. sınıflarda belirlemek kolay olabilmekte iken, farklı disiplin uzmanları çekirdek disiplinlerinin salt yapısını yansıtmak istediğinden 6. 7. ve 8 gibi sınıflarda ünite tasarlamak daha zor olmaktadır.

Michaelis ve Garcia'ya (1996:10) göre sosyal bilgiler ünitesi "*konu alanı yaklaşımına*" (the separate subject approach) göre de tasarlanabilir. Sosyal bilgilerin tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konuları ile sınırlı olduğu dönemlerde programlarda ve ders kitaplarında her bir derse ait ünitenin arka arkaya konduğu tasarımlar buna örnektir. Bu ikincisi üst sınıflarda daha yaygındır. Bu ikisinin arasında da farklı disiplinlerin bakış açılarının bir konuya taşındığı "*çoklu disipliner bilgiler*" (multidisciplinary studies) adını taşıyan bir yaklaşımda bulunmaktadır.

Michaelis ve Garcia'nın (1996) yukarıda verdikleri kuramsal bilgilerden de hareketle sosyal bilgiler anlayışının ortaya çıktığı ABD'deki uygulamalara bir göz atmakta yarar vardır. ABD'deki ders kitapları serilerinde baskın sosyal bilgiler programı modelleri genişleyen çevreler anlayışına uygun olmakla birlikte, ABD'nin pek çok eyaletinde kullanılan ders kitaplarında dahi çekirdek disiplinlerin kaynaştırılmasına yer verilmediği dikkati çekmektedir. Bir eyalette 4. sınıfta Coğrafi Bölgeler işlenirken, 5. sınıfta ABD tarihi, 7. sınıfta Dünya coğrafyası, kültür ve tarihi, 8. sınıfta ABD tarihi, 9. sınıfta Vatandaşlık Bilgisi dersleri vardır. Bir başka sosyal bilgiler programı ünitelerinde baskın disiplin kavramı ile karşılaşılmaktadır. Bir ünitede baskın disiplin tarih iken, bir başka ünitede coğrafya, bir diğerinde ekonomi olabilmektedir. Bunların yanı sıra 6. sınıfta tarih ve coğrafyanın bütün ünitelerde toplulaştırıldığı programlarla karşılaşmak mümkündür.

Ancak ABD'de 1994'de sosyal gerçekliği bütüncül olarak ele alma ve çekirdek disiplinleri kaynaştırma problemi NCSS (Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi) tarafından öğrenme alanı (thematic strands) denen bir kavramın ortaya atılmasına yol açtı. Buna göre sosyal gerçekliğin

temel konuları 10 öğrenme alanına bölündü. Aşağıdaki Tablo 1'de öğrenme alanları ile disiplinlerin arasındaki ilişkiler gösterilmektedir.

Tablo 1: Öğrenme Alanları ile Disiplinlerin Eşleştirilmesi

Öğrenme Alanı	**Disiplinler**
Kültür	Antropoloji, Tarih, Arkeoloji, Sosyoloji, Halkbilimi
Zaman Süreklilik ve Değişim	Tarih, Arkeoloji, Felsefe
İnsan, Yerler ve Çevreler	Coğrafya, Tarih, Antropoloji, Halkbilimi
Bireysel Gelişim ve Kimlik	Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Sosyal Antropoloji, Siyaset Bilimi
Bireyler, Gruplar ve Kurumlar	Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Siyaset Bilimi, Tarih
İktidar, Otorite ve Yönetim	Vatandaşlık, Siyaset Bilimi, Tarih, Hukuk, diğer sosyal bilimler
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Ekonomi, Tarih, Coğrafya
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Tarih, Coğrafya, Doğa ve Fen Bilimleri,
Küresel Bağlantılar	Coğrafya, Kültür, Ekonomi, Beşeri Bilimler
Vatandaşlık İdeali ve Uygulamaları	Siyaset Bilimi, Tarih, Kültürel Antropoloji, Hukuk, Beşeri Bilimler

Sosyal Bilgiler ders kitabı yazarları da bu öğrenme alanlarının 3 veya 4'ünü yansıtan üniteler yazmaya çalıştılar.

ABD'li Eğitimcilerin Sosyal Bilgiler Ünitesi Planlamaya Yaklaşımları

Ünite, ABD'deki öğretmen yetiştirme kitaplarından anlaşıldığı kadarıyla, bir öğretmen tarafından tasarlanabilecek bir öğretim birimidir. Bazı okul müdürleri öğretmenlerin bu ünite planlarını, danışmanlarına dönüt vermek üzere sunulmasını da istenmektedir. Singer'e (2003: 144) göre, ünite planları birinci dereceden öneme sahip kavramsal ve düzenleyici çerçeveler sunmaktadır. Singer'e (2003;145-146) göre, ünite planlaması başında düşünülmesi gereken hususlar şunlardır: Kapsam ve süre, kavramlar, anafikirler, amaçlar, hedefler, içerik, beceriler,

materyaller, ders tasarımı (işbirliğine dayalı öğrenme, projeler, grup çalışması, öğrenci sunusu). Buradaki anlamıyla ünite, 8 ile 15 arasında değişen ders konusunu içermekte ve 2 ile 3 hafta sürmektedir. Pek çok öğretmen kılavuz kitabında ünite planlama yönergesi verilmektedir. Ünite planlamanın aşamaları kısaca şöyledir;

1. Sosyal bilgilerde öğreteceğin üç geniş ünite başlığını listeleyiniz.
2. Bunlardan birini seçiniz. Bu üniteyi destekleyecek üç destekleyici tema yazınız.
3. Bu temalar etrafında yapılandırılacak ünitenin içerebileceği içerik, beceri ve tutum listesini çıkarınız.
4. Bu ünite için beş ünite hedefi yazınız. Bunlar, bilgi, beceri ve tutum hedefleri olmalıdır.
5. Bu üniteyi öğretebilmek için kullanabileceğin materyalleri listeleyiniz. Hiçbir materyal bilmiyorsanız, nerede bulabileceğinizi listeleyiniz.
6. Bu ünitenin öğretiminde kullanabileceğiniz 7 ile 10 arası etkinlik yazınız.
7. Bu ünitede öğrencilerin öğrenmesini nasıl değerlendirebilirsiniz? (SSEC, 1996:61).

Öğrenci, sosyal bilgiler ders kitaplarında 36 haftalık ders programına göre kronolojik olarak tasarlanmış genellikle 10 ünite ile karşılamaktadır (Martorella ve diğerleri, 2005:111). Ders kitapları ünitenin planlanmasında önemli bir kaynak olarak görülmüş, öğretmen ders kitabının tiranlığına karşı uyarılmış, ders kitabının bir kutsal metin olmadığı, sadece bir kaynak olduğu vurgulanmıştır(SSEC, 1996:58). Singer'e (2003: 146) göre de öğretmenlerin ders kitabındaki üniteleri işlemeleri, onların kendi yaratıcı enerjilerini alıp götürmekte, onları bilgi aktarıcı konuma düşürmektedir. ABD'de ders kitapları yazarları da sosyal bilgiler anlayışına uygun üniteler yazma işinde oldukça başarılı olmuşlardır. Bunlardan geçmişte en yaygın kullanılanı J.G. Meyer, O. Stuart Hamer ve Lillian Grisso'un eseri (1952) *The Old World and its Gifts* (Eski Dünya ve Armağanları) adlı kitap oldu. Bu kitap 1938'den 1952'ye 19 baskı yaptı. Bu ders kitabında bir yabancı turistin ya da seyyahın bakış açısıyla yazılmış üniteler vardır. Yazarların kahramanı yazıldığı yıl olan 1940'larda Irak, Mısır ve Türkiye'de dolaşır. Geçmiş ve yaşanılan dönem iç içe geçmiştir. Özellikle konuları kronolojik sıraya göre işleyen ders kitaplarına karşı, Singer (2003:146) öğretmenlere dokümana dayalı tematik üniteler, karşılaştırmalı üniteler, tematik üniteler (Örn. Kadın Hakları gibi) üniteler tasarlamalarını önermektedir. Tartışmalı ve hassas konuların işlenmesinde tematik üniteler öğretmene istediği uzun zamanı vermektedir.

Şu halde sosyal bilgiler öğretmeninin tasarlayacağı ünitenin konusu ne olacaktır? Lavone Hanna'nın (1963) vurguladığı gibi, ünitenin, sosyal açıdan önemli bir içeriği olmalıdır(Akt. Nelson, 1987:52). Hunt ve Metcalf (1968) "toplumun yakın alanları" (closed areas of society) adını verdikleri konularda (cinsiyet, din, ırk, etnik yapı, ekonomi ve politika v.b.) öğretmenleri üniteler geliştirmeye teşvik etmişlerdir(Akt. Martorella ve diğerleri, 2005: 116).

Öğretmen, kendisinin ve öğrencilerin ilgisini çeken, çok genel olmayan ve pek çok disiplin açısından incelenebilecek bir konu seçmeye dikkat etmelidir. Ünlü sosyal bilgiler eğitimcisi Murry R. Nelson, aile ve ulaşım araçları gibi üniteleri çok genel bulmaktadır. Nelson (1987:54-59), bir müzik aleti olan piano üzerinden kendi ünite anlayışını yapılandırmaktadır. Öğretmen, eğlenceli ve kullanışlı etkinlikler planlayarak, üniteyi işleyebilir.

Naylor ve Diem, (1987:101) iki tür ünite planından söz etmektedir. Birincisi kaynak ünitesi, diğeri öğretim ünitesidir. Kaynak ünitesi, öğretim ünitesi ile ilgili materyallerin koleksiyonudur. Öğretim ünitesi ise bu kaynak ünitelerinden seçilmiş materyalleri içermektedir. Öğretim ünitesinin kabaca unsurları şunlardır: ünitenin odağı ve gerekli zaman, ünitenin amacı ve hedefleri, ünitenin kuşbakışı özeti, öğrenme etkinlikleri, öğretim materyalleri, değerlendirme araçları. Öğretmen bir yıl boyunca sürebilecek olan "*episodik üniteler*" (örn. Özgürlük ünitesi gibi) de uygulayabilir. Daha sonra üniteler, günlük, birkaç günlük ya da haftalık ders planlarına bölünerek, bunların planları yapılır.

Disiplinlerarası üniteler, bir kavramdan, genellemeden, temadan ya da bir tarihsel dönemden yola çıkarak hazırlanabilir. SSEC 'a (1996: 329-330) göre sosyal bilgilerde ünite ve günlük dersler (lesson), temalar ve sorunlar olmak üzere iki şekilde düzenlenebilir. Buna göre temalar şunlar olabilir;

1. Yerler (Örn. Mısır, Komşumuz, Çöl, Ay)
2. Olaylar (Örn. Piramitleri Yapma, Atom Bombasını Yapma)
3. Dönemler (Örn. Bunalım Dönemi, Kopernik Öncesi Avrupa)
4. Kavramlar (Örn. Arkadaşlık, Uyum, Zaman, Yaratıcılık, Güzellik)
5. Genellemeler (Örn. İnsan sosyal bir varlıktır. Tarih tekerrürden ibarettir).
6. Fenomenler (Oluş) (Örn. Biyolojik Değişim, Savaş, Büyüme, Asit Yağmuru)
7. Varlıklar (Örn. Ayılar, Atomlar, Çokuluslu şirketler)

Banks ve Banks (1999: 43) da, disiplinlerarası bir ünitenin nasıl oluşturulduğunu "Aile" adlı klasik üniteden yola çıkarak açıklamaya çalışmaktadır. Üniteleri oluşturmada ilk iş anahtar

kavramları seçme ve düzenlemedir. Her bir sosyal bilimin anahtar kavramlar listesinden ilgili kavramlar, ilgili genellemeler ve alt fikirler seçilir. Ünitenin hedefleri belirlendikten sonra, yapılacak etkinlikleri; başlangıç, gelişim, değerlendirme ve zirve etkinlikleri olarak ayırmışlardır.

Martorella ve diğerleri (2005:107-109), üniteyi, amaçları, hedefleri, öğrenme kaynakları ve değerlendirme araçları ile birlikte bir tema, sorun ya da problem etrafında düzenlenmiş birbirini takip eden ve ilgili öğrenme etkinlikleri serisi olarak tanımlamaktadır. Bir ünite iki ya da altı haftalık bir sürede yapılır. Bazı ünite başlıklarını şöyle örneklendirmektedirler; Dünya'da Çevre Krizi, Amerikan Devrimi'nin Nedenleri, Gelişmekte Olan Ülkelerde Kadının Yeri, Uluslararası Terörizm, Amerika'da Evsizler, 1929 Krizinin Kökenleri ve Sonrası, 19. Yüzyılda Kölelik v.b. gibi. Aşağıdaki kısımda Türkiye'deki sosyal bilgiler anlayışı işlenecektir.

Türkiye'de Sosyal Bilgiler Programı Üniteleri Geliştirme Çalışmaları

1926 'da ilkokulda 1., 2. ve 3. sınıflardaki pek çok dersin kaldırılması ve yerine bir devrim niteliğindeki Hayat Bilgisi dersinin konması ve toplu öğretime olan inanç, bizde zamanla sosyal bilgilerde konu alanı yaklaşımı'ndan disiplinlerarası yaklaşıma geçişi hızlandırmıştır.

1948 programında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularının birbiri ile bağdaşabilecek ve birbirini tamamlayacak olanları yan yana getirilmiş, ama tek derse dönüştürülmemiştir. Gündüzalp (1949:5-7), 1948 programı ile tarih, coğrafya ve yurt bilgisinin neden tek ders haline getirilmediğini sorarken, günümüz Dünya coğrafyası'nın verilmesinden sonra Sümerler, Hunlar, Göktürkler gibi tarih konularının daha iyi anlaşılacağını ileri sürmektedir. Gündüzalp, *disiplinlerarası yaklaşıma* uygun tek bir sosyal bilgiler dersinin çocuk psikolojisine daha uygun olduğunu ve bu disiplinlerin birleşmesine bazı tarih ve coğrafya uzmanlarının karşı çıktığını yazmaktadır. Bu konunun bir pedagoji konusu olduğunu ve alan uzmanlarının işi olmadığını ileri sürmektedir.

Bu çerçevede eğitim tarihimize baktığımızda "İlimiz" ünitesi geleneksel sosyal bilgiler anlayışını en iyi yansıtan bir ünitedir. Erden (tarihsiz: 88) tarafından yapılan İlimiz adlı ünitenin anahatlarının şematik gösterimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Erden'in (s. 88) İlimiz Ünitesinin Anahatlarının Şematik Gösterimi

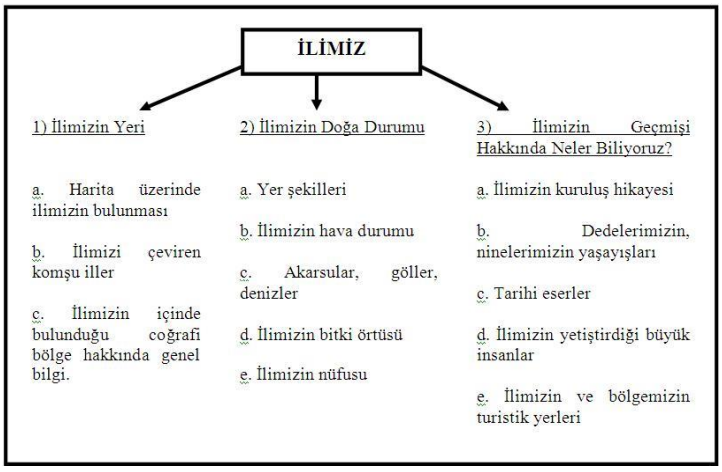

1960'lı yıllarda A. Galip Karagözoğlu'nun (1966:9-10), 1962'de pilot uygulamasına başlanan Toplum ve Ülke İncelemeleri dersinin Bölgemiz adlı ünitesi için geliştirdiği Karadeniz Bölgesi Ünitesi yer temelli ünite tasarımına güzel bir örnektir.

Tablo 3 : Karagözoğlu'nun (1966:10) Karadeniz Bölgesi Ünitesi

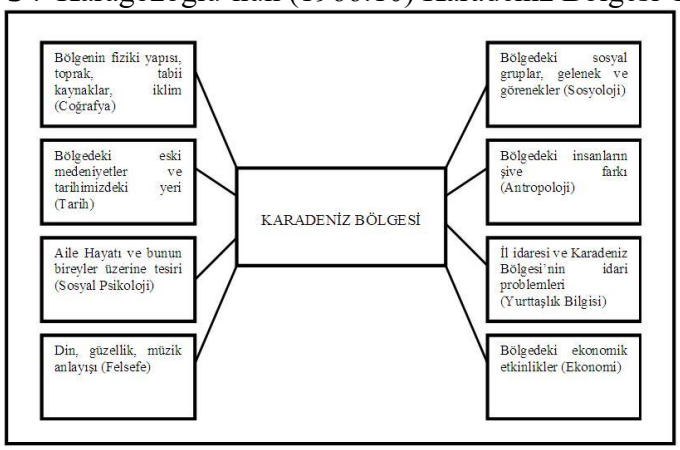

Karagözoğlu (1966:9), "herhangi bir problem, bir bütün olarak ne kadar çok yönlü ele alınırsa o kadar kolay anlaşılır." yazmaktadır. Yani O da bir problem etrafında disiplinleri toplulaştırmanın öneminin farkındadır. Ancak örneğini bir yer etrafında vermesi düşündürücüdür.

Dr. Altunya'da (1995:133), eski programlardaki disipliner yaklaşımdan vazgeçilmesi gerektiğini ve bilimsel disiplinlerin son yıllara doğru sezdirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İlgi merkezi odaklı bir hayat bilgisi ve sosyal bilgiler programı önermiştir. Aşağıda onun önerisi gösterilmektedir.

Tablo 4: Dr. Altunya'nın (1995:133) Sosyal Bilgiler Program Önerisi

	Dersin Adı	**İlgi Merkezleri**
IV. Sınıf	Sosyal Bilgiler	İlimiz (Yeri/Yaşayış/ Yönetim/
V. Sınıf	Sosyal Bilgiler	Türkiye'nin Yeri ve Yerleşimi
VI. Sınıf	Sosyal Bilgiler	Türkiye'nin Tarihi
VII. Sınıf	Sosyal Bilgiler	Türkiye'deki Yaşayış Ekonomik/ Sosyal/Kültürel
VIII. Sınıf	Sosyal Bilgiler	Türkiye'nin Dünya İçindeki Yeri

Ülkemizde alternatif sosyal bilgiler program taslaklarından en iyi tasarlanmış olanı Prof. Dr. Veysel Sönmez aittir. Prof. Sönmez, 1995'de Türk Eğitim Derneği'nin Sosyal Bilgiler Öğretim ve Sorunları adlı toplantıda "sosyal bilgiler yetişeğinin içeriğini" paylaştı. Bu program, anasınıfından 8. sınıfa kadar yapılmıştır. Aşağıdaki Tablo 5'te sadece 7. sınıf programı alındı. Bu tasarım anaokulundan 8. sınıfa kadar nasıl bir örüntünün olduğuna ipucu olabilmektedir.

Tablo 5: Prof. Dr. Sönmez'in (1995:232) Sosyal Bilgiler Programı 7. Sınıf Üniteleri

1. ünite	Yurdumuzun Dünya Üzerindeki Yeri	Coğrafya
2. ünite	Doğal, Ekonomik, İklim, Nüfus Yapısı	Coğrafya
3. ünite	Türkiye'nin Jeopolitik Yapısı	Coğrafya
4. ünite	Türk Tarih (1300-1914'e kadar)	Tarih
5. ünite	Demokrasinin Türkiye'deki Tarihi Gelişimi	Vatandaşlık ve İnsan Hakları
6. ünite	Trafikte İlk Yardım	Trafik
7. ünite	Doğal Çevreyi Tehdit Eden Durumlar	Çevre Bilgisi

8. ünite	Türkiye'de İnsan Hakları ve Kuruluşlar	Vatandaşlık ve İnsan Hakları
9.ünite	Türkiye'nin Karşılaştığı Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	Ulusal ve Küresel Sorunlar

Hemen her sınıf bir yılda 9 ünite işlemektedir. Bu program, spiral ve genişleyen çevreler program yaklaşımının izlerini taşımaktadır. Her bir ünite, ana nokta ve yardımcı nokta olarak adlandırılan genelleme-odaklıdır. Bu program taslağında Trafik, Vatandaşlık ve İnsan Hakları gibi ayrı derslerde sosyal bilgilerin çatısı altına konmuştur. Coğrafya, Tarih, Doğal Çevre ve Trafik Konuları, Vatandaşlık ve İnsan Hakları, Sosyal Sorunlar gibi konuların anasınıfından 8. sınıfa kadar birer ünite olarak genişleyerek ele alınması hemen dikkati çekmektedir. Tarih konuları birer ünite olarak ve kronolojik olarak 4. ve 5. için birlikte, 6., 7. ve 8. sınıflar içinde ortak düşünülmüştür. Türkiye'de mevcut ünite anlayışından dolayı, öğretmenlerin bu programda tasarlanan ünite sayısını fazla bulacağı söylenebilir.

Tablo 6: 1998 İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı 7. Sınıf Ünite Dağılımı

7. Sınıf Üniteleri	**Disiplinler**
Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	Coğrafya
İstanbul'un Fethi ve sonrası	Tarih
Avrupa'da Yenilikler	Tarih
17. ve 18. yüzyıllarda Osmanlı Devleti	Tarih
19.20. yüzyıllarda Osmanlı Devleti	Tarih
Osmanlı Kültür ve Uygarlığı	Tarih
Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası	Coğrafya

Tablo 6'da üniteleri incelediğimizde 7 üniteden sadece 2 ünitenin coğrafya olduğunu görmekteyiz. 7. ve 8. sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları adlı bir dersin olması sosyal bilgilerin

temel konusu olan vatandaşlık eğitimi ile ilgili konuların sosyal bilgiler programının dışında bırakılmasına yol açmıştır. 2005 sosyal bilgiler programı ile sosyal bilgiler dersi, Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersini de bünyesine almaktadır. Özellikle "İstanbul'un Fethi ve Sonrası" ünitesi üzerinde bir yüksek lisans çalışması yapan Kale (2006) burada konuların Osmanlı Devleti'nin batıdaki ilerlemeleri, denizlerdeki ilerlemeleri, doğudaki ve güneydeki ilerlemeleri başlıkları altında incelenmesinin öğrencinin tarihsel anlayışına ve başarılarına etkilerine baktı ve tarih konularının kronolojik olarak işlenmesinin bir kez daha önemini ortaya koydu.

Yukarıda yaptığımız incelemelerden de Türkiye'deki eğitimcilerin kuramsal olarak disiplinlerarası yaklaşıma uygun bir sosyal bilgiler programı tercih ettiğini ve 1948'den beri mevcut sosyal bilgiler programlarını sadece konu alanı yaklaşımını yansıttığı için eleştirdiğini görmekteyiz. Esasen yukarıda da işaret ettiğim gibi Michaelis ve Garcia (1996) gibi sosyal bilgiler eğitimcileri üç tür yaklaşımdan söz edip, bu üç yaklaşıma da eşit bir mesafede iken ve Türkiye'de disiplinlerarası yaklaşım zamanla daha ağır basmaya başlamıştır. İşte bu isteklerin de doğrultusunda yapılan 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nın sadece 7. sınıf ünitelerini ele alınarak, yeni yaklaşım gösterilmeye çalışılacaktır. Diğer sınıflar içinde benzer bir yaklaşımın söz konusu olduğu unutulmamalıdır.

Tablo 7: 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı 7. Sınıf Ünite Dağılımı (MEB, 2005)

Öğrenme Alanları	**7. Sınıf Üniteleri**	**Disiplinler ve Temel Konular**
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	Psikoloji, Tarih, Medya Okuryazarlığı
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	Coğrafya Ağırlıklı, Tarih, Vatandaşlık Bilgisi, Sosyoloji
Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	Tarih Ağırlıklı, Coğrafya, Antropoloji, Barış Eğitimi, Halkbilimi, Ekonomi,
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Ekonomi ağırlıklı, Tarih, Coğrafya, Meslekler Bilgisi,
Bilim Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	Bilim ve Teknoloji Tarihi, Coğrafya,

Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Yaşayan Demokrasi	Vatandaşlık Bilgisi, Tarih, Hukuk, Siyaset Bilimi, Çevre, Sosyal Sorumluluk
Güç, Yönetim ve Toplum		
Küresel Bağlantılar	Ülkelerarası Köprüler	Tarih, Coğrafya, Uluslar arası İlişkiler, Ortak İnsanlık Mirası, Küresel Isınma,
Zaman, Süreklilik ve Değişim	Bütün ünitelerde konuların öğrencilerde zaman kavramının gelişimi ve süreklilik ve değişimi fark etme becerilerinin geliştirecek şekilde ele alınması önerilmektedir.	

Tablo 7'den de anlaşılacağı üzere, 2005 sosyal bilgiler programı, hem konu alanı yaklaşımını hem de disiplinlerarası yaklaşımı yansıtmaktadır. Bazı ünitelerde konu alanı yaklaşımı hakim olup, örneğin, Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi tarih ağırlıklıdır. Diğer yandan Ülkemizde Nüfus, Yaşayan Demokrasi, Ülkelerarası Köprüler gibi üniteler disiplinlerarası yaklaşımı yansıtmakta olup, disiplinleri birbirinden ayırmak mümkün değildir.

Okullarımızda sosyal bilgiler derslerine giren Tarih ve Coğrafya öğretmenlerinin kendi disiplinlerinin verdiği bir bakış açısıyla disiplinlerin kaynaştırıldığı sosyal bilgiler ünitelerini "yamalı bohçaya" benzettiği bir gerçektir. Çünkü onlar üniversitelerde tarih, coğrafya, sosyoloji gibi 200 yıldan beri üzerinde çalışılmış ve yetiştikleri disiplinlerin konu alanı mantığı ile ünitelere bakmaktadırlar. Ülkemizde de bu programın zamanla daha iyi sosyal bilgiler üniteleri tasarlamaya yol açacağı düşünülebilir. Çocuk psikolojisine uygunluğu ve gerçekliğin bir bütün olarak algılanmasını kolaylaştırmak açısından ilköğretimde toplu öğretimin esas alınması ve disiplinerci mantığın zaten 4 yıl sürecek olan lise öğrenimine bırakılması akla yatkın görülmektedir. Aslında son yıllarda pek çok eğitim bilimci, liselerde bile pek çok dersin ilişkilendirebileceği disiplinler arası kavram temelli ortak ünite temaları önermektedir (Bkz. Erickson, 2002:63-106).

Ünite ve Proje Arasındaki Temel Farklılıklar Nelerdir?

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretmeni, yeni sosyal bilgiler programı ünitelerini kendi çevre şartlarına uydurmada çok özgür bırakılmış ise de Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili mevzuatları, öğretmenlere kendi ünitesini kendisinin tasarlayabileceği bir özerklik vermemektedir. 4. sınıftan

itibaren ünite adları, kazanımları ve süreleri belirlenmiştir. Bu durumda proje kavramı yardımımıza yetişmektedir. Esasen Hocam Cavit Binbaşıoğlu da (2003:88-89) Carter V. Good'un Eğitim Sözlüğü'ndeki (1973) projenin "pratik etkinlik ünitesi" tanımından hareketle, projenin bir çalışma ünitesi olduğunu yazmaktadır. Aslında yukarıda da işaret ettiğim gibi ünite, öğretmen merkezli ve klasik eğitiminde öncüsü olarak kabul edilen Alman pedagog Herbart'ın terminolojinin ürünüdür. 1930'larda Üniversite Reformu için ülkemize davet edilen ve bir rapor hazırlayan Albert Malche'de (1957: 60) 20. yüzyılın başlarına kadar pedagojinin Herbart'ın etkisinde olduğunu ve bu yüzden soğuk, yapay ve hareketsiz bir halde olduğunu iddia etmektedir. ABD'li eğitimciler ünite kavramına kendi damgalarını vurmuşlar ve üniteyi öğrencinin bilgiyi öğretmenin rehberliğinde kendinin yapılandırdığı öğretim yöntemine dönüştürmüşlerdir.

Proje yöntemi ise geleneksel eğitime (Herbartçı) tepki olarak çıkmış, Kilpatrick tarafından 1918'de New York City'de Lincoln Okulu'nda geliştirilmiş, öğrencinin bir amaca ulaşmak için bizzat kendinin düşündüğü ve planladığı etkinliklerdir. Proje süresi boyunca öğrenci, ders kitabına sadece gerekli arkaplan bilgisini edinmek için başvurur. 1927'de proje yönteminin eğitimdeki önemini kavramış olan İhsan Sungu bu konuda Talim ve Terbiye Dairesi'nin bir yayın organı olan Terbiye dergisinin 3. sayısına bir yazı yazmıştır. Sungu (1927:186-188) projenin başarılı olmasının nedenini Thorndike'ın öğrenme kanunlarından büyük ölçüde yararlanılmış olmasına bağlamaktadır. Sungu, 1926 ilkokul programında değişik dersleri toplayacak mihverlerin mümkün oranda çocukları ilgisini çekecek projeler etrafında olmasına dikkat edilirse çok büyük başarı kazanılacağını belirtmektedir. Ayrıca Sungu, öğretmenlerden okulda yaptıkları projeleri dergide yayınlamak üzere istemektedir. Binbaşıoğlu'nun (2003:91) da belirttiği gibi ünite ile proje arasındaki en temel fark ünite ile daha çok var olan ya da bilinen öğretilmek amaçlanır, proje de ise öğrencinin özgün bir şey yapması istenir.

O halde sosyal bilgilerde bu ilerlemeci felsefecilerin bir icadı olduğuna göre neden 1916'den beri sosyal bilgiler literatürüne proje yerine ünite anlayışı hakim oldu? Bu çok önemli bir soru olarak karşımızda durmaktadır. Kanımca, davranışçı eğitimcilerin öğretim sürecini adım adım planlama arzuları ve bütünün parçalanarak öğretilmesi gerektiği düşünceleri ve sosyal bilgiler anlayışını savunan eğitimcilerin, disiplin öğreniminden gelen branş öğretmenlerine bir sosyal bilgiler dersinde çekirdek disiplinlerin nasıl kaynaştırılacağını somut olarak gösterme çabası ünite anlayışının yerleşmesine yol açmıştır.

ABD'de 1990'lı yılların sonlarında sosyal bilgiler eğitiminin sadece projelerle yürütülmesi de içeriğe dayalı öğretim taraftarları (Örn. E. D. Hirsch) tarafından oldukça eleştirilmiştir(Singer, 2003:274). Ama genelde öğrenci tartışmalarından kaynaklanan uzun süreçli projelerin değerli olduğu konusunda öğretmen kökenli eğitimciler benzer fikirler taşımaktadır.

2005 yılındaki program değişikliğine kadar ülkemizdeki uygulamaya göre ünite, öğrencinin önüne, tek ders kitabında okunması ve öğrenilmesi gereken bir bölüm olarak çıkmakta ve yaklaşık 20-30 günlük bir süreyi kapsamakta idi. Öğretmen somut olarak kaynaştırılmayı görmek ve öğrencinin elinde okuyabileceği ana bilgi kaynağı istemektedir. 2005 sosyal bilgiler programında ise etkinliklere yapılan vurgu, sınıf ortamını oldukça değiştirmeye yol açacaktır. Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarında da üniteler tasarlanırken, öğrencinin yaratıcılığını geliştirici işler ve kısa süreli projelere özellikle yer verilmiştir.

Günümüz Türk okullarında proje ise öğrencinin bir ders yılında istedikleri ders veya derslerden bireysel ya da grup çalışmasıyla ortaya özgün ürün koydukları bir ödev konumundadır. 2006 tarihli 95 no'lu genelgede proje terimi ile üniteye göre yarıyıllık ya da bir yıllık yapabilecek bir faaliyet kast edilmektedir. Gerçi yine burada bir öğrencinin bir yıl içerisinde istedikleri sayıda proje alabileceği belirtilmektedir. Bir eğitimcinin önünde en temel sorunlardan biri de şudur: bir yanda öğrenciye insanlığın uzun kültürel mirasını aktarma ihtiyacı, öte yanda onun yaratıcılığını geliştirme çabası. Birinci ihtiyaç o ders için ders kitabı ve iyi yapılandırılmış üniteleri gerektirmektedir. Sosyal bilgilerde uzun yıllardır öğretimin klasikleşmesine yol açan tek ders kitabına bağlılıktır. Öğretmenin sadece bir ünite ile ilgili bir uzun süreli proje verdiğini düşünsek, diğer ünitelerde öğrenci performans görevleri ile etkin konuma getirilebilir. Günümüzde ELT (İngiliz dili öğretimi) ve teknik eğitimde sıkça kullanılan modül kavramının da gelecekte sosyal bilgiler eğitimine nasıl yansıyacağı merakımı çekmektedir. Ancak bu başka bir çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Sonuç

Sosyal bilgiler dersini almış bir öğrenci, çevresinde olan her hangi bir toplumsal olayı pek çok farklı disiplinin bakış açılarıyla ele alabilmelidir. Bunun için sosyal bilgiler üniteleri, disiplinlerarası ya da bir disiplinin baskın olduğu şekliyle bir ilköğretim öğrencisine sosyal bilim insanın nasıl düşündüğünü göstermelidir. Bugün pek çok ya bancı (Örn. Karl Marx, Emile

Durkheim, Max Weber v.b.) ve yerli bilim insanlarımızı (Örn. Ziya Gökalp, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hamit Zübeyr Koşay, Remzi Oğuz Arık ve Ahmet Süheyl Ünver v.b.) diğer sosyal bilim insanından ayıran temel özellik, onların çok yönlü ilgileridir. Bu sosyal bilimciler, kendi alanlarının kişiyi kör edici taassubuna kapılmamış ve etraflarındaki sosyal realiteyi bir bütün olarak değerlendirme gayreti içinde olmuşlardır. Bilim ve teknolojide uzmanlığın çok dallanıp budaklanacağı gelecek günlerde bile sosyal bilimlere bütüncül yaklaşabilecek ve fotoğrafın bütününü sezebilecek iyi vatandaşlara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Altunya, Niyazi (1995) **Eğitim Sorunumuza Kuşbakışı,** (2. Baskı) Ankara: Ürün Yayınları.

Aybek, Birsel (2003) Sosyal Bilgiler Dersi Ünite Planı örneği ile Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımı, **Öğretmen Dünyası**, S. 288, 7-13.

Banks, James A., Cherry A. McGee Banks (1999) **Teaching Strategies for the Social Studies: Decision Making and Citizen Action**, New York: Longman.

Binbaşıoğlu, Cavit (2003) **Hayat Bilgisi Öğretimi,** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Butts, R. Freeman ve Lawrence A. Cremin (1956) **A History of Education in American Culture,** Henry Holt and Company, New York.

Doğanay, A. ve M. Karakuş (2003) "Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Okutulmalıdır? Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *Bildiri*. **I. Sosyal Bilgiler Eğitimi Kongresi.** İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.15-17 Mayıs

Erden, Münire (tarihsiz) **Sosyal Bilgiler Öğretimi,** Ankara: Alkım Yayınevi.

Erickson, Lynn (2002) **Concept-Baced Curriculum and Instruction**, California: Corwin Press.

Gündüzalp, Fuat (1949) Tarih-Coğrafya-Yurttaşlık Bilgisi. **Öğretmen**, C. 2, sayı: 17, 5-7.

Kale, Yeliz (2006) **Sosyal Bilgiler (7.Sınıf) Ders Kitaplarında Tarih Konularının Kronolojik ve Analitik Tasarımının Öğrenci Başarısına Etkisi: İstanbul'un Fethi ve Sonrası Ünitesi Örneği.** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Karagöz, Süleyman ve Eleanor K. Green (1965) **Yeni İlkokul Programı Taslağı ve Ünite Çalışmaları,** Ankara: Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu.

Karagözoğlu, A. Galip (1966) **İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Ankara: Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu.

Malche, Albert (1957) Yeni Terbiyenin Prensipleri. **Armağan** (1956-1957), İstanbul: Maarif Basımevi.

Martorella, Peter H., Candy Beal ve Cheryl Mason Bolick (2005) **Teaching Social Studies in Middle and Secondary Schools.** New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

MEB (2005) **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Meyer, J.G., O. Stuart Hamer ve Lillian Grisso (1952) **The Old World and its Gifts**. Chicago : Follett Pub. Co.

Michaelis, John U. ve Jesus Garcia (1996) **Social Studies For Children A Guide to Basic Instruction** 11tn Editon, Boston: Allyn and Bacon.

Naylor, David T. ve Richard Diem (1987) **Elementary and Middle School Social Studies,** New York: Random House.

Nelson, Murry R. (1987) **Children and Social Studies,** San Diego: Harcourt Brace Jovanovich Publishers

Ornstein ve Hunkins (2004**) Curriculum Foundations, Principles and Issues**, Boston: Allyn and Bacon.

Özçelik, Durmuş Ali (1992) **Eğitim Programları ve Öğretim** (Genel Öğretim Yöntemi), Ankara: ÖSYM Yayınları.

Öztürk, Cemil (2007) **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım (Ed.),** Ankara: Pegem Yayıncılık.

Polat, Mecit Mümin ve diğerleri (2007) **İlköğretim Sosyal Bilgiler 7,** İstanbul: Devlet Kitapları.

Ragan, William B. ve John D. McAulay (1964) **Social Studies for Today's Children**, New York: Appleton-Century-Crofts.

Singer, Alan J. (2003) **Social Studies for Secondary School**, London: Lawrence Erlbaum Association Publishers.

Social Science Education Consortium (SSEC) (1996) **Teaching the Social Sciences and History in Secondary Schools**, Illinois: Waveland Press.

Sönmez, Veysel (1995) Sosyal Bilgiler Yetişeği. **İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları,** Ankara: TED Yayınları.

Sungu, İhsan (1927) Proje Usûlü. **Terbiye**, sayı:3, 185-195.

Tyler, Ralph W. (1969) **Basic Principles of Curriculum and Instruction**, Chicago: The University of Chicago Press.

ETKİNLİK ZAMANI	**Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarını İnceliyoruz.**
Yönerge: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanmış yeni bir sosyal bilgiler ders kitabını inceleyerek, ders kitabı yazarının ya da yazarlarının ünitelerde disiplin bilgilerini nasıl düzenlediğine dikkat ediniz ve aşağıdaki tabloları doldurunuz.	

Dersin adı **:** Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar

Ünite/Konu **:** Sosyal Bilgiler Ünitesi Kavramı

2. Kazanım: Sosyal bilgilerde program geliştirme yaklaşımlarını fark eder.

4. Kazanım: Türkiye'de sosyal bilgiler programı ve ünitelerini geliştirme çalışmalarını fark edeceksiniz.

İncelenen Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Tam Künyesi:				
6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üniteleri	**Disiplinlerarası Yaklaşım**	**Konu Alan Yaklaşımı (Çekirdek Disiplin**	**Çoklu Disipliner Bilgiler**	**Varsa başka?**
Sosyal Bilgiler Öğreniyorum				
Yeryüzünde Yaşam				
Ülkemizin Kaynakları				
Ülkemiz ve Dünya				
İpek Yolunda Türkler				
Demokrasinin Serüveni				
Elektronik Yüzyıl				
DEĞERLENDİRME:				

İncelenen Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Tam Künyesi:				
7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Üniteleri	**Disiplinlerarası Yaklaşım**	**Konu Alan Yaklaşımı (Çekirdek Disiplin**	**Çoklu Disipliner Bilgiler**	**Varsa başka?**
İletişim ve İnsan İlişkileri				
Ülkemizde Nüfus				
Türk Tarihinde Yolculuk				
Ekonomi ve Sosyal Hayat				

Zaman İçinde Bilim				
Yaşayan Demokrasi				
Ülkelerarası Köprüler				
DEĞERLENDİRME:				